

quibusdam signis ad aliquid alliciantur, dicit enim Augustinus 21 de Civit. Dei (cap. 6, parum ante med., tom. 5) : Illiciantur dæmones ad inhabitandum per creaturas, quas non ipsi, sed Deus condidit, delectabilibus pro sua diversitate diversis, non ut animalia cibus, sed ut spiritus signis. Non ergo videtur, quod sacramenta indigeant esse ex institutione divina.

3. Præterea, Apostoli vicem Dei gesserunt in terris; unde Apostolus dicit 2 ad Cor : Nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi, id est, ac si ipse Christus donasset. Sic ergo videtur, quod Apostoli et eorum successores possint nova sacramenta instituire.

Sed contra est, quod ille instituit aliquid, qui dat ei robur et virtutem, sicut patet de institutoribus legum. Sed virtus sacramenti est a solo Deo, ut patet ex prædictis (art. præced., et q. 62, art. 4 et 5). Ergo solus Deus potest instituire sacramentum.

Respondeo dicendum quod, sicut ex supra dictis patet (art. præced.), sacramenta instrumentaliter operantur ad spirituales effectus. Instrumentum autem habet virtutem a principali agente. Agens autem respectu sacramenti est duplex, scilicet, instituens sacramentum, et utens sacramento instituto, applicando scilicet ipsum ad inducendum effectum. Virtus autem sacramenti non potest esse ab eo, qui utitur sacramento, quia non operatur nisi per modum ministerii. Unde relinquatur, quod virtus sacramenti sit ab eo, qui instituit sacramentum. Cum igitur virtus sacramenti sit a solo Deo, consequens est, quod solus Deus sit sacramentorum institutor.

Ad 1 ergo dicendum, quod illa, quæ aguntur in sacramentis, per homines instituta, non sunt de necessitate sacramenti, sed ad quamdam solemnitatem, quæ adhibetur sacramentis, ad excitandam devotionem et reverentiam in his qui sacramenta suscipiunt. Ea vero, quæ sunt de necessitate sacramenti, ab ipso Christo instituta sunt, qui est Deus et homo. Et licet non sint omnia tradita in Scripturis, habet tamen ea Ecclesia ex familiari Apostolorum traditione, sicut Apostolus dicit 1 ad Cor. 11 : Cætera cum venero, disponam.

Ad 2, dicendum, quod res sensibiles aptitudinem quandam habent ad significandum spirituales effectus ex sua natura; sed ista aptitudo determinatur ad specialem significationem ex institutione divina. Et hoc est, quod Hugo de S. Victor. (lib. 1, de Sacram.,

p. 9, c. 2), dicit, quod sacramentum ex institutione significat. Prælegit tamen Deus quasdam res aliis ad significationes sacramentales, non quia ad eas contrahatur ejus affectus, sed ut sit convenientior significatio.

Ad 3, dicendum, quod Apostoli et eorum successores, sunt Vicarii Dei, quantum ad regimen Ecclesiæ constitutæ per fidem et fidei sacramenta. Unde sicut non licet eis constituere aliam Ecclesiam, ita non licet eis tradere aliam fidem, neque instituere alia sacramenta, sed per sacramenta, quæ de latere Christi pendentis in cruce fluxerunt, dicitur esse fabricata Ecclesia Christi.

COMMENTARIUS.

Quamvis D. Thomas solum de facto quæstionem proponere videatur, respondet tamen etiam de potestate, negando posse alium præter Deum sacramenta instituire; quod intelligit de connaturali et intrinseca potestate, quam vocant supremæ auctoritatis; nam de aliis inferioribus, articulis sequentibus dicitur est; et hoc sensu assertio D. Thomæ est perspicua, præsertim si intelligatur solum de sacramentis novæ legis, ut juxta mentem, et rationem ejus satis commode exponi potest. Probat enim prædictam assertionem, quia cum solus Deus possit esse principalis auctor gratiæ, solus etiam ipse potest dare sacramentis virtutem conferendi, gratiam, et consequenter solus ipse potest ea instituire. Quia ex institutione habent sacramenta prædictam virtutem. Quæ ratio vim habet, sive virtus sacramentorum ad efficiendam gratiam sit physica, sive moralis, sive per modum causæ propriæ, sive per modum conditionis, ad cuius præsentiam infallibiliter gratia detur, quia omnibus his modis solus Deus potest efficere, ut collatio gratiæ sit infallibiliter conjuncta cum susceptione seu præsentia sacramenti, ut bene Cajetanus notavit. Hæc vero ratio, ut constat, directe solum procedit de sacramentis novæ legis, quorum est propria hæc virtus. Atque eadem fere ratio applicari potest circumcisioni, et sacramento legis naturæ, quatenus in illis infallibiliter dabatur gratia parvulis ex lege divina. Quomodo autem extendi etiam possit ad sacramenta vetera, quatenus erant nuda signa, dicemus in sequenti disputatione, ubi rem totam latius tractabimus. Argumenta D. Thomæ non indigent expositione.

ARTICULUS III.

Utrum Christus, secundum quod homo, habuerit potestatem operandi interiorem effectum sacramentorum (Infra, art. 4, cor. Et 4, d. 5, quæst. 1, art. 1, et quæst. 2, art. 2, quæst. 2).

1. Ad tertium sic proceditur. Videtur quod Christus, secundum quod homo, habuerit potestatem operandi interiorem effectum sacramentorum. Dicit enim Joan. Baptista, ut habetur Joan. 1 : Qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit : Super quem videris Spiritum descendentem et manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu Sancto. Sed baptizare in Spiritu Sancto, est interius gratiam Spiritus Sancti conferre; Spiritus Sanctus autem descendit super Christum in quantum homo, non in quantum Deus, quia sic ipse dat Spiritum Sanctum. Ergo videtur, quod Christus, secundum quod homo, habuerit potestatem interiorem effectum sacramentorum causandi.

2. Præterea, Matth. 9, Dominus dicit : Scitis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata. Sed remissio peccatorum est interior effectus sacramenti. Ergo videtur, quod Christus, secundum quod homo, interiorem effectum sacramentorum operetur.

3. Præterea, institutio sacramentorum pertinet ad eum, qui tanquam principale agens operatur ad interiorem sacramenti effectum. Manifestum est autem, quod Christus sacramenta instituit. Ergo ipse est, qui interius operatur sacramentorum effectum.

4. Præterea, nullus potest sine sacramento effectum sacramenti conferre, nisi propria virtute sacramenti effectum operetur. Sed Christus sine sacramento contulit sacramenti effectum, ut patet in Magdalena, cui dixit : Dimittuntur tibi peccata. Ergo videtur, quod Christus, secundum quod homo, operetur interiorem sacramenti effectum.

5. Præterea, illud in cuius virtute sacramentum operatur, est principale agens ad interiorem effectum. Sed sacramenta habent virtutem ex passione Christi et invocatione nominis ejus, secundum illud 1 ad Cor. 4 : Numquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizatis estis? Ergo Christus, in quantum homo, operatur interiorem effectum sacramenti.

Sed contra est, quod Augustinus (Habetur 1, quæst. 1, c. Multi sæcularium, a med. illius; simile habet 1. 3 contr. Donat., c. 40, a med., tom. 7) dicit, quod in sacramentis divina

virtus secretius operatur salutem. Divina autem virtus est Christi, secundum quod est Deus, non autem secundum quod est homo. Ergo Christus non operatur interiorem sacramenti effectum, secundum quod est homo, sed secundum quod est Deus.

Respondeo dicendum, quod interiorem sacramentorum effectum operatur Christus, et secundum quod est Deus, et secundum quod est homo, aliter tamen et aliter. Nam secundum quod est Deus, operatur in sacramentis per auctoritatem; secundum autem, quod est homo, operatur ad interiores effectus sacramentorum meritorie et efficienter seu instrumentaliter. Dicitur enim (quæst. 48 et 49) quod passio Christi, quæ competit ei secundum humanam naturam, causa est nostræ justificationis, et meritorie et effective, non quidem per modum principalis agentis, sive per auctoritatem, sed per modum instrumenti, in quantum humanitas est instrumentum divinitatis ejus, ut supra dictum est (quæst. 13, art. 4 et 3). Sed tamen quia est instrumentum conjunctum divinitati in persona, habet quandam principalitatem et causalitatem respectu instrumentorum extrinsecorum, qui sunt ministri Ecclesiæ, ut ex supra dictis patet (art. 4 hujus quæst.). Et ideo sicut Christus, in quantum Deus, habet potestatem auctoritatis in sacramentis, ita, in quantum homo, habet potestatem ministerii principalis, sive potestatem excellentiæ. Quæ quidem consistit in quatuor. Primo quidem in hoc, quod meritum et virtus passionis ejus operatur in sacramentis, ut supra dictum est (quæst. 62, art. 5). Et quia virtus passionis copulatur nobis per fidem (secundum illud ad Roman. 3 : Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius), quam fidem per invocationem nominis Christi protestamur, ideo secundo ad potestatem excellentiæ, quam Christus habet in sacramentis, pertinet quod in ejus nomine sacramenta sanctificantur. Et quia ex ejus institutione sacramenta virtutem obtinent, inde est quod tertio ad excellentiam potestatis Christi pertinet, quod ipse qui dedit virtutem sacramentis, potuit instituire sacramenta; et quia causa non dependet ab effectu, sed potius e converso, ideo quarto ad excellentiam potestatis Christi pertinet, quod ipse potuit effectum sacramentorum sine exteriori sacramento conferre.

Et per hoc patet responsio ad objecta, utraque enim pars objectionum, secundum aliquid vera est, ut dictum est (In corp. art.).

COMMENTARIUS.

Quæstio hæc, prout a D. Thom. proponitur, magis pertinet ad disputationem de causis gratiæ, quam de causis sacramentorum; eam tamen hoc loco inseruit, ut ex potestate, quam Christus habuit ad conferendam gratiam, explicaret eam, quam habuit ad instituenda sacramenta. Sed de hac re ex professo disseruimus in 1 tomo hujus 3 part., disput. 47, sect. 4, et ideo hoc loco non erit necesse plura addere; littera enim D. Thom. per se satis perspicua est.

ARTICULUS IV.

Utrum Christus potestatem suam, quam habuit in sacramentis, potuerit ministris communicare (4, d. 5, quæst. 1, art. 2, et art. 3, quæst. 1 et 2).

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod Christus potestatem suam, quam habuit in sacramentis, non potuerit ministris communicare. Ut enim argumentatur Augustinus contra Maxim. (lib. 3, cap. 7, ad fin., tom. 6): Si potuit et non voluit, invidus fuit. Sed invidia longe fuit a Christo, in quo fuit summa plenitudo charitatis. Ergo cum Christus non communicaverit suam potestatem ministris, videtur quod non potuerit communicare.

2. Præterea, super illud Joan. 14: Majora horum faciet, dicit Augustinus (tract. 72 in Joan., post. med., tom. 9): Prorsus majus hoc esse dixerim, scilicet, ut ex impio justus fiat, quam creare cælum et terram. Sed Christus non potuit communicare discipulis, quod crearent cælum et terram. Ergo neque quod justificarent impium. Cum igitur justificatio impii fiat per potestatem Christi, quam habet in sacramentis, videtur quod potestatem suam, quam in sacramentis habuit, non potuerit ministris communicare.

3. Præterea, Christo, in quantum est caput Ecclesiæ, competit, ut ab ipso gratia derivetur ad alios, secundum illud Joannis 1: De plenitudine ejus nos omnes accepimus. Sed hoc non fuit aliis communicabile, quia sic Ecclesia esset monstrosa, multa capita habens. Ergo videtur quod Christus potestatem suam non potuerit ministris communicare.

Sed contra est, quod super illud Joan. 1: Ego nesciebam eum, dicit Augustinus (tract. 5 in Evang. Joan., non multum ante med.,

tom. 9), quod non noverat potestatem baptismi ipsum Dominum habiturum, et sibi retenturum. Hoc autem non ignorasset Joannes, si talis potestas communicabilis non esset. Potuit ergo suam potestatem Christus ministris communicare.

Respondeo dicendum, quod sicut dictum est (art. præced.), Christus in sacramentis habuit duplicem potestatem. Unam auctoritatis, quæ competit ei secundum quod Deus, et talis potestas nulli creaturæ potuit communicari, sicut nec divina essentia. Aliam potestatem habuit excellentiæ, quæ competit ei secundum quod homo. Et talem potestatem potuit ministris communicare, dando scilicet eis tantam gratiæ plenitudinem, ut eorum meritum operaretur ad sacramentorum effectus, ut ad invocationem nominum ipsorum sanctificarentur sacramenta, et ut ipsi possent sacramenta instituere, et sine ritu sacramentorum effectum sacramentorum conferre solo imperio. Potest enim instrumentum conjunctum, quanto fuerit fortius, tanto magis virtutem suam instrumento separato tribuere, sicut manus baculo.

Ad 1 ergo dicendum, quod Christus non ex invidia prætermisit potestatem excellentiæ Ecclesiæ ministris communicare, sed propter fidelium utilitatem, ne in homine spem ponerent, et ne essent diversa sacramenta, ex quibus divisio in Ecclesia oriretur; sicut apud illos, qui dicebant: Ego sum Pauli, ego autem Cephæ, ego vero, etc., ut dicitur 1 ad Corinth. 1.

Ad 2, dicendum, quod objectio illa procedit de potestate auctoritatis, quæ convenit Christo secundum quod est Deus, licet et potestas excellentiæ possit auctoritas nominari, per comparisonem ad alios ministros. Unde super illud 1 ad Corinth. 1: Divisus est Christus? dicit Gloss. (ord., ibid.), quod potuit eis dare auctoritatem baptismi, quibus contulit ministerium.

Ad 3, dicendum, quod ad hoc inconveniens evitandum, ne scilicet multa capita in Ecclesia essent, Christus noluit potestatem suæ excellentiæ ministris communicare. Si tamen communicasset, ipse esset caput principaliter, alii vero secundario.

COMMENTARIUS.

Quam vim habeat solutio D. Thomæ. — Hanc quæstionem tetigimus etiam loco supra citato; et iterum in sequenti disputatione

SECTIO I.

Utrum omnia sacramenta fuerint a Deo, vel a Christo Domino immediate instituta.

eam attingemus; nunc, quod ad litteram D. Thomæ attinet, solum occurrit considerandum, quid D. Thomas respondeat secundo argumento, quod in hunc modum proposuerat. Majus est justificare impium, quam creare cælum et terram; sed Christus non potuit communicare ministris, quod crearent cælum et terram; ergo nec quod justificarent impium. Respondet autem, argumentum hoc procedere de potestate auctoritatis, quæ convenit Christo secundum quod est Deus. Quæ solutio non videtur evacuare totam argumenti difficultatem. Nam eadem proportione urgeri potest argumentum, quia majus est justificare, quam creare; sed potestas instrumentalis creandi non potest communicari; ergo nec potestas instrumentalis justificandi. Cui argumento, si vera sunt quæ supra diximus, facile responderi potest, negando minorem; sed juxta mentem D. Thomæ dicendum videtur, majorem propositionem intelligendam esse de potestate justificandi per propriam auctoritatem, non vero de potestate instrumentaria. Et ratio reddi potest, quia licet creatio et justificatio æqualem potentiam requirant in principali operante, justificatio tamen est opus majoris misericordiæ, ut Augustinus dixit, tract. 72 in Joan. Atque ita in causa instrumentaria non reperitur hic excessus respectu justificationis, et aliunde creationis opus (juxta hanc sententiam) habet specialem difficultatem propter modum, quo fit ex nihilo, et sine concursu subjecti; sed de hoc alias.

DISPUTATIO XII.

DE CAUSA INSTITUENTE SACRAMENTA.

Quoniam sacramenta non sunt res, aut signa mere naturalia, sed ex impositione pendunt, ideo duplicem causam requirunt, alteram quodammodo remotam et primam, quæ illa ad significandum imponat, et consequenter eorum essentiam seu essentialia principia instituat. Alteram proxime efficientem, et applicantem sacramentum. De priori egit D. Thomas in his articulis, de posteriori vero in sequentibus, quorum materiam in sequent. disput. comprehendemus. Nunc de priori causa duo breviter tractanda sunt: primum de facto, quæ fuerit. Deinde de possibili, quæ potuerit esse causa institutionis sacramentorum.

1. Prima sententia est hæreticorum hujus temporis, qui solum duo sacramenta dicunt esse a Christo instituta, quia de his tantum existimant fieri mentionem in Scriptura, et reliqua, quæ in Scriptura non sunt expressa, vocant traditiones humanas. Sed si quis recte consideret, isti non negant, Christum instituisse omnia sacramenta, quæ in lege nova esse existimant, sed errant circa numerum sacramentorum. Contra quorum errorum quæst. 65 disputandum est.

2. Secunda sententia est quorundam catholicorum, qui negarunt, Christum immediate instituisse omnia sacramenta, præsertim confirmationem, et extremam unctionem. Sed quia hujusmodi opiniones commodius tractabuntur, disputando de singulis sacramentis, ideo nunc, illis prætermisissis, breviter est definienda veritas. Et prius dicemus de sacramentis novæ legis, postea de reliquis.

3. Omnia sacramenta a Christo immediate instituta. — Dico primo: Christus Dominus immediate ac per se ipsum instituit omnia sacramenta novæ legis. Conclusio est omnino certa ex definitione Concil. Trident., sess. 7, can. 1, ubi sic inquit: Si quis dixerit sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta, anathema sit. Ubi prætermisit Concilium illam particulam, immediate, et per se ipsum, et ideo non dixi absolute, conclusionem esse de fide, tamen hanc fuisse Concilii mentem vix potest dubitari. Primo ex proprietate sermonis. Nam quæ Christus immediate non præcepit, etiam si ab Ecclesia præcipiantur per potestatem ab ipso acceptam, non dicuntur esse præcepta a Christo, sed ab Ecclesia; ergo eadem ratione si non Christus immediate, sed Ecclesia per potestatem ab ipso acceptam, instituisset vel omnia, vel aliqua sacramenta, non posset proprie ac vere simpliciter dici, omnia sacramenta esse a Christo instituta. Cum ergo Concilium hoc absolute doceat, plane loquitur de immediata institutione. Secundo, quia idem Concilium eadem sess., can. 13, longe aliter loquitur de cæremoniis, seu ritibus sacramentalibus, qui in solemnibus sacramentorum administratione adhiberi solent, quos ab Ecclesia approbatos esse dicit, et consuetudine receptos, sentiens hujusmodi ritus esse ab